

Nr 1519

Av herr **Hermansson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m.

För att rätt bedöma värdet av föreliggande förslag i Kungl. Maj:ts proposition 154 år 1970 med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m. måste två frågor ställas. Dels gäller det i vilken större regionpolitisk ram lagen skall infogas. Dels är frågan vilka praktiska effekter som kan väntas med lagens föreslagna utformning.

Det större regionalpolitiska sammanhanget

Grundtanken i nuvarande svenska region- och arbetsmarknadspolitik är — som ofta påpekats — statens och kommunernas anpassning till kapitallets fria rörelser. Redan i proposition 185 år 1964 s. 2 underströks betydelsen av att ”— — — samhällsbyggandet nära samordnas i tid och rum med förändringar inom näringslivet”. Detta innebär ett allmänt godtagande av nuvarande koncentrationstendenser och av den utflyttningsrörelse som drabbar ungefär hälften av alla kommunblock i landet.

De speciella regionpolitiska stödåtgärderna har aldrig varit avsedda att stå i motsättning till ovan anförda allmänna princip. På sin höjd är de att betrakta som marginella modifikationer, snarast socialpolitiskt motiverade. I proposition 185 år 1964 s. 1 sägs deras syfte vara att minska anpassningssvårigheterna för människorna. Deras yttersta kvalitativa syfte är således snarast att *underlätta* stegen i koncentrations- och avfolkningsprocessen. Illustrativt är f. ö. att de flesta stödåtgärderna endast träder i kraft när de privata företagen själva önskar utnyttja dem.

Avfolknings- och koncentrationsproblemen har på senare tid framkallat en opinion som allt kraftigare kräver en annan regionpolitik. Detta har framdrivit en intensifierad diskussion även på statligt håll rörande vidgade regionpolitiska åtgärder. Därvid har marginella åtgärder fått en speciell *politisk-taktisk* betydelse för etablissemangen. De har tjänat att lugna och dämpa opinioner, samtidigt som de aldrig berört (och i vissa fall snarast gynnat) regionpolitikens allmänna mål: den fortsatta koncentrationen. Så presenterades förslaget till utflyttning av statlig verksamhet (SOU 1970: 29) först efter det att en annan utredning (SOU 1969: 21) förordat en tyngdpunktsförskjutning inom skogsindustrin till Norrlands nackdel. På samma sätt hävdades i statsverkspropositionen 1969 bil. 13 önsk-

vårdheten av att dämpa storstadstillväxten, samtidigt med att regeringen förkasta de länsplaneringsrådets målsättning för regionalpolitiken till förmån för den s. k. prognos 2 i länsplan 67 — en manöver innebärande bl. a. att storstadslänen skulle komma att ta 66 % av befolkningstillväxten i landet 1965—1980, i stället för 56 % enligt planeringsrådets målsättning.

Mot en sådan bakgrund måste varje nytt förslag till regionpolitiska åtgärder värderas från följande utgångspunkt: Är det en åtgärd som verkligen bryter med koncentrationspolitiken i stort, eller är det en skenmanöver, som döljer regionpolitikens verkliga karaktär?

*Lagförslaget*s egenskaper

Den i propositionen uppgivna avsikten med lagförslaget är att söka åstadkomma en dämpning av storstadstillväxten. Bärande tvivel på meningsfylldheten och effektiviteten av de föreslagna åtgärderna kan dock på avgörande punkter anföras.

Lagförslaget föreskriver endast samråd mellan länsstyrelse och företag. Företagets faktiska handlande avgörs helt av dess egen eventuella vilja att acceptera länsstyrelsens råd och information. Då samtidigt länsmyndigheterna saknar möjligheter att påverka de faktiska vinstmöjligheterna vid olika lokaliseringsalternativ, torde samrådet endast i fåtalet fall inverka på företagets handlande.

Av propositionen framgår att endast de utpräglade överhettningssområdena kan förväntas få föreskrifter om samråd. Det blir med andra ord länsstyrelserna i storstadslänen som kommer att spela rollen av samrådsmyndighet. Att dessa myndigheter skulle föreslå lokaliseringsalternativ utanför sina egna regioner ter sig i hög grad osannolikt. I bästa fall kommer alternativen att inskränka sig till andra orter inom respektive region än själva storstadsområdet. Vinsten härav är ur mer allmän regionalpolitisk synvinkel mycket ringa.

Propositionens författare har gjort sig orealistiska föreställningar om det arbete samrådsmyndigheten kan lägga ner på de av lagen föranledda ärendena. Enbart antalet nyetableringar i storstadslänen uppgår enligt lokaliseringsutredningen till 200 per år, antalet utvidgningar är flerfaldiga gånger större. Om samråden för varje ärende tar i genomsnitt en dags arbete för berörda tjänstemän — kortare tid torde göra samrådet föga meningsfyllt och diskussionerna för ytliga — skulle i runt tal en fjärdedel av årets arbetsdagar åtgå enbart för nylokaliseringsärenden. Detta kräver att antingen samrådet görs helt symboliskt eller begränsas till ett så litet antal företag, att någon verklig kontroll över investeringsschemat i stort inte uppnås. Vida mer praktiskt skulle här ha varit att införa generellt förbud mot nyetableringar och utvidgningar i storstadsre-

gionerna och enbart låta länsstyrelserna syssla med de företag vilka av speciella skäl finge beviljas undantag från huvudregeln. För sådana verkligt effektiva åtgärder, som t. o. m. i borgerligt styrda länder kunnat organiseras, ryggas propositionen tillbaka. I stället anbefaller den en lika orealistisk som ineffektiv ordning.

De två viktigaste huvudmotiven för en regionalpolitisk åtgärd i dagens Sverige borde vara 1) att styra investeringar till regioner med sysselsättningsproblem och 2) att förhindra de svåra miljöpolitiska effekterna i storstadsområdena av tätortsarealens ständiga utvidgning och det därav förorsakade trycket på landskapet. Ur bägge dessa aspekter saknar propositionens förslag egentlig mening.

Med stöd av vad som här anförts föreslås,

att riksdagen måtte besluta

att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 154 samt att fastställa generellt förbud mot nylokaliseringar och utvidgningar i storstadsregionerna;

att bemyndiga Kungl. Maj:t att föreskriva regler för de undantagsfall där alternativa lokaliseringar inte rimligen kan komma i fråga samt att anförtro arbetsmarknadsstyrelsen bedömningen av ansökningar rörande sådana undantag;

att bemyndiga Kungl. Maj:t att föreskriva minimigränser och övriga avgränsningar för de etableringar som omfattas av det generella förbudet; samt

att hos Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning med uppdrag att utarbeta förslag till utformning av en plan för en allmän investeringsstyrning.

Stockholm den 10 november 1970

C. H. Hermansson (vpk) Eivor Marklund (vpk) Gunvor Ryding (vpk)